

Глосарій по темі гендерна політика

Гендер (gender) – організована модель соціальних стосунків між жінками і чоловіками, яка не лише характеризує їх міжособистісне спілкування і взаємодію в сім'ї, а й визначає їхні соціальні відносини в основних інститутах суспільства (а також така, що визначається або конструюється ними).

Система норм поведінки, яка приписує виконання певних статевих ролей, відповідно виникає ряд уявлень про те, що таке «чоловіче» і «жіноче» в певному суспільстві.

Соціокультурна категорія і колективні уявлення, за допомогою яких біологічні відмінності статей перекладаються мовою соціальної і культурної диференціації.

Гендер і розвиток (ГІР) – зосереджується на відносних ролях і відповідальностях жінок і чоловіків. Хоча існує декілька підходів ГІР, засадничим є висновок, що гендерно-чутливий аналіз ролей жінок і чоловіків та їх доступу до ресурсів і прийняття рішень потрібен для вдосконалення політики і практики розвитку. Залежно від мети та пріоритетів різних організацій практичне впровадження підходів ГІР змінюється.

Гендерна ідентичність – усвідомлення себе пов'язаними з культурними визначеннями мужності і жіночності. Поняття діє в межах суб'єктивного досвіду і слугує психологічною інтеріоризацією чоловічих і жіночих рис, що виникають в результаті процесу взаємодії «я» та інших. Існування трансвеститської і транссексуальної ідентичності показує, що гендер не залежить лише від статі, а є результатом побудови гендерних ідентичностей.

Гендерна рівність – рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

Гендерна справедливість – процес справедливого існування жінок і чоловіків. Щоб забезпечити справедливість, заходи мають бути прийнятними для компенсування історичних та соціальних перешкод, що існували та існують перед жінками та чоловіками при досягненні ними бажаних позицій. *Справедливість веде до рівності.*

Гендерна чутливість – один з критеріїв оцінки планування змін, проектів, методів дослідження і аналізу. Зміни, що плануються, та методи є гендерно чутливими, якщо вони враховують наявне становище жінок і чоловіків, не погіршують становище жінок і чоловіків, сприяють встановленню гендерного балансу.

Гендерне інтегрування (*gender mainstreaming*) – процес впровадження гендерного компонента в усі сфери життєдіяльності суспільства, що забезпечить реалізацію гендерної демократії, рівності та справедливості, а також подолання дискримінації за ознакою статі.

Гендерний аналіз – збір якісної інформації, розуміння гендерних тенденцій у суспільстві, використання цих знань для визначення потенційних проблем і пошуку рішень у щоденній праці.

Гендерний аудит (*gender audit*) – інструмент управління та планування. У ході аудиту оцінюються гендерна чутливість культури організації і те, чи добре дана організація враховує гендерну перспективу у своїй діяльності. Рекомендації аудиту спрямовані на те, щоб допомогти організації стати більш гендерно чутливою.

Гендерний баланс – фактичний, або такий, що планується, стан справ, за якому вирівнюється соціальне, економічне, політичне становище жінок і чоловіків.

Встановлення гендерного балансу спирається на сукупність ключових показників, серед яких найбільше значення мають рівномірний розподіл доходів, представництво на управлінських і політичних посадах, рівень завантаженості у домашньому господарстві та суспільних справах, здобутий рівень освіти, рівень захворюваності, тривалість життя.

Гендерний розподіл праці – форма розподілу праці відповідно до уявлень про «чоловічу» і «жіночу» роботу на базі гендерних відмінностей, які створюються соціумом, проте їх часом вважають наслідком «природних» рис і здібностей статей.

Гендерні лінзи (gender lens) – інструмент, що дає можливість розглядати участь, потреби та реалії жінок разом з участю, потребами та реаліями чоловіків. Гендерні лінзи можуть бути переліком контрольних запитань, обстеженням, програмою вирішення проблеми чи набувати інших форм. Термін походить від порівняння із зором людини. Так само, як людині потрібні два здорові ока для чіткого та повного зору, нам потрібно бачити індивідуальні реалії чоловіків і жінок, хлопців і дівчат, щоб отримати повну картину, необхідну для сталого розвитку.

Гендерно-зумовлене насильство (ГНЗ) – до якого належать акти, які не мають сексуального характеру, такі як фізичні напади або відмова від економічних ресурсів, і є надзвичайно широкою категорією для цілей резолюції 1960.

Дані, диференційовані за статтю (sex-disaggregated data) – кількісна статистична інформація про відмінності та нерівність між жінками і чоловіками.

Практичні потреби – невідкладні предмети першої необхідності (вода, притулок, харчування, дохід, охорона здоров'я) у специфічному контексті, зокрема, щоденних реальних ролей жінок і чоловіків у реальному суспільстві.

Сексизм (англ. sexism, від лат. sexus — стать) — упереджене ставлення та дискримінація групи людей через їхню стать або гендерну ідентичність. Проявляється в знаходженні влади, більшості прав та можливостей у представників однієї статі порівняно з іншою. Також частиною гендерної дискримінації є системна суспільна недооцінка або упередження по відношенню до представників відповідної статі в цілому або стереотипізацією суджень по відношенню до представників відповідної статі. Хоча деякі джерела застосовують термін «сексизм» до можливості дискримінації будь-якої статі, в цілому в сучасній науці існує консенсус про те, що сексизм торкається переважно жінок. Людина, що підтримує ідеї сексизму, називається сексистом.

Сексуальні домагання – принизлива (образлива) поведінка сексуального плану (словесна чи фізична) стосовно особи, з якою кривдник має трудові, бізнесові чи інші відносини.

Сексуальне насильство - це будь-який статевий акт (відповідно до ВОЗ), спроба домогтися статевого акту, небажані сексуальні зауваження або намагання, а бо акт, іншим чином спрямований проти сексуальності особи, за допомогою примусу, у виконанні будь-якої особи, незалежно від її ставлення до жертви за будь-яких обставин.

Крім того, що сексуальне насильство є злочином, воно також є порушенням прав людини, а в ситуаціях збройного конфлікту чи окупації – порушенням міжнародного гуманітарного права.

Сексуальне насильство охоплює: зґвалтування, сексуальне рабство, примусову проституцію, примусову вагітність, насильницьку стерилізацію та будь-яку іншу форму сексуального насильства порівняної тяжкості, яка може включати непристойну поведінку, торгівлю людьми, невідповідне медичне обстеження та огляд з повним роздяганням.

«Секс заради виживання», який не належить до сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, що базується на міжнародному праві, окрім випадків, коли відбувається примусово та без згоди.

Стратегічні інтереси – інтереси, що відповідають відносному статусу жінок і чоловіків у суспільстві. Вони змінюються залежно від контексту і відповідають ролям і очікуванням, а також гендерному розподілу праці, ресурсів і влади. Стратегічні інтереси можуть включати набуті права, однакову оплату праці, захист від домашнього насильства, розширення участі в ухваленні рішень, контроль жінки над своїм тілом.